Romeinse Veldtocht Berg en Dal - Nijmegen

Auteur: Marycke Naber

Romeins aquaduct, Kops Plateau en Hunnerberg, Museum Valkhof
Vanaf Berg en Dal voert de tocht langs het aquaduct dat de Romeinen hebben gegraven en over hun legerplaatsen op het Kops Plateau en de Hunnerberg. Vervolgens loopt de route naar het Valkhof, met in het gelijknamige museum een keur aan archeologische vondsten uit Nijmegen en omgeving. Onderweg staan veel informatiepanelen en in de binnenstad zijn op een paar plekken nog overblijfselen zichtbaar. 30 % onverhard
Museumpark Orientalis (Heilig Landstichting) ligt niet aan de route, maar een bezoek aan de Romeinse straat aldaar is de moeite waard. In de Romeinse herberg kun je genieten van Romeins gebak of een Romeinse lunch.

Routebeschrijving

Bushalte Bisschop Hamerlaan is na de rotonde in Berg en Dal de tweede halte op de terugweg naar Nijmegen. Steek vanaf de halte de weg over en ga RA. Na ca. 100 m is aan de linkerkant een uitkijkpunt met zicht op het Kerstendal en infopanelen over het aquaduct. Loop terug en ga de 1e straat RA, Kerstendalweg, na nr. 18 RA, een tegelpad. Ga bij de klinkerweg LA, volg deze met een haakse bocht naar rechts. Ga aan het eind RA, het 1e bospad scherp LA omhoog, daarna RD naar beneden en met de bocht mee naar links naar het uitkijkpunt boven het Kerstendal.

Loop RD en ga het 1e pad schuin LA omhoog, daarna scherp LA over het bovenpad. Ga het 1e pad RA naar beneden. Houd rechts aan langs de klinkerweg, ga de 1e straat LA, dan de 1e straat RA, Patrijsweg, aan het eind LA, Watertorenweg. Ga de 1e weg scherp RA, Uilenputweg, dan de 1e doodlopende weg RA omhoog, Bosweg. Deze gaat over in een bospad langs de afrastering van landgoed Watermeerwijk. Ga aan het eind RA over het fietspad. Na de bocht naar rechts zie je een vijver op het landgoed, waarschijnlijk net als het Kerstendal een spreng (gegraven beek).

1. Ga daarna RA, Postweg. Ga bovenop de 1e heuvel bij een open plek (met bankje) schuin LA en RD over het smalle pad langs het weiland, 'Opengesteld'. Aan het eind ga je RA, dan het 1e pad LA, bij de kruising RD, aan het eind LA langs een informatiepaneel over het Louisedal. Ga daarna het 1e karrenspoor RA, aan het eind RA de trap op, even later de trap af het dal in en weer omhoog over de trap. Loop bovenaan RD en houd daarna links aan. Ga aan het eind LA en blijf de afrastering volgen. Ter hoogte van het metalen kunstwerk staat een informatiepaneel over de Swartendijk.

Ga aan het eind van de halfverharde weg na het informatiepaneel scherp RA over het

tegelpad langs de klinkerweg. Aan het eind ga je RA, over het halfverharde pad langs de voorrangsweg. Steek de zijweg naar rechts over en ga ca. 75 m verderop LA langs het informatiepaneel en langs de geul. Bruggetje naar rechts negeren, loop om de heuvel heen en volg de geul trap af trap op (hier liep vermoedelijk een spreng voor extra watertoevoer).

2. Ga daarna bij de 1e kruising (met bankje) RA. Verderop wordt dit een halfverharde weg. Loop na de bocht naar links bij de kruising RD over de asfaltweg, Mariënboomseweg. Steek de voorrangsweg over en loop RD over het terrein van het Montessoricollege. Ga aan het eind RA over de asfaltweg, met aan het eind kloosterhuis De Westerhelling van de fraters Maristen. Steek de voorrangsweg over en ga RD (Lindenlaan), dan de 1e weg LA, Torenweg. Steek aan het eind de voorrangsweg over en loop RD over het trottoir aan de rechterkant van de weg.

Ga direct na het bushokje RA over het asfaltpad. Steek aan het eind de Berg en Dalseweg over bij de oversteekplaats en loop RD. Ga meteen LA over de klinkerweg, Holleweg. Tacituspad naar links negeren, ga bij de splitsing schuin LA, Ubbergseveldweg. Na de bocht naar links ga je het 2e pad RA, het Kops Plateau op, dat al werd bewoond in de late bronstijd / vroege ijzertijd, ongeveer 1000 voor Chr.

3. Loop RD over de open plek, neem aan het eind daarvan het rechter pad ('karrenspoor' naar links negeren). Ga het 1e smalle graspad schuin RA, aan het eind LA. Bovenaan heb je een prachtig uitzicht over de Ooijpolder en een oude rivierloop van de Rijn. Ga na het klaphek RA. Na twee houten paaltjes maakt het pad een bocht naar links en gaat over in een karrenspoor. Ga bij de asfaltweg RA, bij het kruispunt LA, Kopseweg. Houd even later rechts aan. Aan het eind staat een infobord over het legerkamp op het Kops Plateau en over Drusus. Ga RA over het trottoir aan de linkerkant van de weg (Ubbergseveldweg) langs het infopaneel over het marktplein. Daarna ga je de 1e weg LA, Eikstraat, naar de keizerzuil op de fundamenten van de oude zuil midden op het marktplein. Zie het infobordje. Loop terug en ga LA.

De Ubbergseveldweg liep in de Romeinse tijd van Nijmegen naar Xanten, Keulen en Mainz. Rechts voorbij het kruispunt met de Broerweg en de Beekmandalseweg staan infoborden over het aquaduct en de toegangspoorten van twee legerplaatsen. Na de Bataafse opstand is in een nieuwe, kleinere, legerplaats gebouwd voor het Tiende Legioen. De fundamenten van de oostpoort van de nieuwe legerplaats uit 71 na Chr. zijn in de voortuin van het appartementencomplex Porta Romana gereconstrueerd. Loop RD. Tegenover Jenaplanschool de Sterredans staan twee infoborden, onder meer over het kollossale hoofdkwartier van de legerplaats. Blijf RD lopen. Na de 6e garage-oprit staat een infobord over een Romeinse herberg.

4. Ga de 1e weg RA, Ottostraat, aan het eind daarvan LA, Batavierenweg. Loop aan het eind van de weg RD over het wandelpad, langs een informatiebord over de grafmonumenten die er hebben gestaan. Ga het 1e asfaltpad schuin RA langs mozaïekbanken. Ga na het kunstwerk RD steil naar beneden langs het informatiebord over de stuwwal. Steek beneden RA de weg over, langs het fietspad. Ga bij de verkeerslichten RD en meteen LA. Loop na 3 oversteekplaatsen met verkeerslichten op het Keizer Trajanusplein RD de trap op. Links zie je de (moderne) mijlpaal Novio Magus (nieuwe markt) en aan de overkant een standbeeld van Trajanus. Loop na het standbeeld van Petrus Canisius (een 16e-eeuwse Nijmeegse theoloog) door de opening in de vestingmuur en ga LA naar beneden, daar RA.

Op en rond het Valkhof bevond zich zeker vanaf het jaar 12 voor Chr. het Oppidum Batavorum (stad van de Bataven). Dat is tijdens de Bataafse opstand in 70 na Chr. platgebrand. Daarna werd meer naar het westen de stad Ulpia Noviomagus gebouwd.

Loop langs de zijkant van Museum Het Valkhof en ga RA de opgang naar de ingang op. In het museum zijn tal van in Nijmegen en omgeving opgegraven Romeinse schatten te bewonderen. Zeer de moeite waard! Ga de trap bij de ingang van het museum af en RD over het plein langs de zonnewijzer. Het onderste deel is een replica van twee van de zes blokken van de Godenpijler (te zien in Het Valkhof). Op het plein is met geribbelde steentjes de loop van een walmuur en twee diepe, brede (droge) V-grachten om de laat-Romeinse legerplaats op het Valkhof weergegeven. Ga RA door de fraaie toegangspoort van park het Valkhof, na de brug RD langs de Barbarossa-ruïne uit 1155.

Rond het jaar 300 werd Ulpia Noviomagus in Nijmegen-West verlaten en vestigde de bevolking zich op en rond deze heuvel. Vlak na het jaar 400 namen de Franken de macht over, daarna is op het Valkhof een palts of lusthof gebouwd. De ruïne is een overblijfsel ervan, met zuilen uit de Romeinse tijd. Op dit gebouw en de Sint Nicolaaskapel na is het Valkhof in 1798 gesloopt.

Ga het 1e klinkerpad LA naar de Sint Nicolaaskapel uit omstreeks 997, met voor een deel hergebruikt Romeins bouwmateriaal erin. Zie bij 'Kijken'. Loop rechtsom om de kapel heen en ga aan het eind van de balustrade RA, zigzaggend de trappen af. Ga na het kinderhoofdjespad RA de trappen af. Loop aan het eind RD richting de Waalkade, dan LA voor het Holland Casino langs. Ga aan het eind van het gebouw even de schuine opgang naar de entree van het casino op, ga meteen het trapje aan de rechterkant op en kijk naar beneden. Daar is het restant van een antieke vloerverwarming te zien, een hypocaustum. Ga na het restaurant LA. Voor je het Besiendershuis uit omstreeks 1525, zie het infobordje.

Links daarvan bij de trap is de doorsnede van de Romeinse muur uit de derde en vierde eeuw weergegeven, die daar in 1954 is opgegraven.

Loop voor het Besiendershuis langs en ga LA de trap op, Mussengas. Ga LA en RA de trap op, Lieve Vrouwentrappen, bovenaan LA en meteen RA door de poort. Loop RD over het pleintje. Ga aan het eind RA, Muchterstraat, aan het eind daarvan LA, dan de 1e straat RA, Pepergas. Houd aan het eind links aan. Aan de rechterkant achter de muur bevindt zich de Franse Plaats met de Commanderie van Sint Jan, een 15e-eeuws hospitium, dat onderdak bood aan pelgrims en reizigers. Tegenwoordig bevinden zich er onder meer restaurant-brouwerijcafé De Hemel. Loop RD (links de opgemetselde funderingsresten van de 12e-eeuwse Sint Janskapel), bij het kruispunt RD, Achter de Hoofdwacht. Volg de straat met de bocht naar links tot de Grote Markt. Links staat de Boterwaag uit 1613, nu een restaurant.

In de straat die links op de Grote Markt uitkomt, de Burchtstraat, is een loden grafkist uit de vierde eeuw opgegraven. Daarin was een vrouw begraven tezamen met dure grafgiften, te zien in Museum Het Valkhof.

Ga RA door het Sint Stevenspoortje uit 1545, Kerkboog. Loop linksom om de Grote- of Sint Stevenskerk uit de 13e eeuw, St. Stevenskerkhof, langs de Latijnse School uit omstreeks 1545. Ga aan de voorkant van de kerk schuin LA, Zuiderkerktrappen, daarna RD langs de linkerkant van het pleintje en door de winkelstraat, Lange Hezelstraat.

Dit was evenals de Burchtstraat een Romeinse weg die Ulpia Noviomagus verbond met de bebouwing rond het Valkhof en de verschillende legerkampen in Nijmegen-Oost.

Steek aan het eind schuin LA over via het zebrapad, ga na de kiosk LA het Kronenburgerpark in. *Ongeveer ter hoogte van de spoorbrug hebben de Romeinen een brug over de Waal gebouwd. In de jaren '80 zijn resten van een bruggenhoofd gevonden. Ten westen van de spoorlijn is na de Bataafse opstand Ulpia Noviomagus gebouwd, die rond 100 stadsrechten kreeg. Na een grote bloei ging de stad omstreeks 170 deels in vlammen op, herrees rond 200 en werd aan het eind van de derde eeuw definitief verlaten.*

Ga het 1e pad RA langs de vijver en de Kronenburger- of Kruittoren uit 1426, onderdeel van de tweede stadsomwalling die vanaf 1876 grotendeels is gesloopt. Volg de vijver en ga na de brug, ter hoogte van de rotspartij met waterval en grot, het 1e pad RA omhoog. Steek aan het eind de weg over via de oversteekplaats en loop RD langs de Stieltjesstraat naar station Nijmegen.

Praktische informatie

Heuvelachtig gebied, historische binnenstad, 30 % onverhard

Kijken

Museumpark Orientalis, Profetenlaan 2, Heilig Landstichting, 024-3823110, museumparkorientalis.nl. Met museumkaart gratis
Museum Het Valkhof, Kelfkensbos 59, Nijmegen, 024-3608805, museumhetvalkhof.nl
Sint Nicolaaskapel, Valkhofpark, valkhof.nl

Eten en drinken

Restaurant Tante Koosje, Berg en Dalseweg 359, Nijmegen, 024 322 2750, tantekoosje.nl
Allerlei horecagelegenheden in het centrum, o.a.
Restaurant-brouwerscafé De Hemel, Franse Plaats 1, 024 333 3094, restaurantdehemel.nl

Openbaar vervoer

Stadsbus 8 v.a. station Nijmegen, haltes Hamerlaan, Berg en Dal, en Hengstdalseweg/Sophiaweg (na 7 km)
Bushalte Valkhof, allerlei bussen naar station Nijmegen

Parkeren

Betaald rond station Nijmegen
Gratis in Berg en Dal

Routebeschrijving, topografische kaart en GPS-track van deze wandeling vind je op Wandelzoekpagina: www.wandelzoekpagina.nl/wandeling/romeinse-veldtocht-berg-en-dal---nijmegen/16299/. Reactie, opmerkingen en aanvullingen zijn welkom op Wandelzoekpagina.